

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

NEARON IOYΣTI

ΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ, ΝΥΝ ΕΥΡΙ-
ΣΘΕΜΕΝΩΝ, ΚΑΙ ΩΣ ΕΥΡΙΣΚΟΝ-
ΤΑΙ, ΒΙΒΛΙΟΝ.

Προσέβαται δὲ καὶ

οἱ κατὰ τὴν ἀγίαν Ἀποστόλων ἐπιγραμματικὸν ἀποστολικὸν

NOVELLARVM

CONSTITVTIONVM DN. IVSTINIANI
PRINCIPIS, QVAE EXSTANT, ET
VT EXSTANT, VOLVMEN.

Appositi sunt item

Canones sanctorū Apostolorū per Clemenstem in unū congesti,

Gregorio Haloandro interprete.

Ἐπιπέσει μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου
ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπιγραμματικοῦ
ἀποστολικοῦ βιβλίου.

NoreMBERGæ, siue in castro Norico, apud Io. Petreium.

Anno domini

M. D. XXXI.

EXEMPLVM PRIVILEGII.

CAROLVS Quintus divina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germania, Hispanie, utriusq; Siciliae, Hierusalem, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae &c. Rex, archidux Austriae, dux Burgundiae & Brabantiae &c. Comes Habsburgi, Flandriae & Tyrolis &c. Vniuersis & singulis notam esse volumus, Quoniam fidelis nobis, ac Sacr. Rom. Imp. dilectus Ioannes Petreus Langendorfius ciuis Nurnbergenfis, qui per multos iam annos optimis authoribus diligenter & bona fide imprimendis nauauit operam, quod post impressa a se Digesta seu Pandectas iuris Ciuils, diu quoq; Iustiniani predecessoris nostri Codici et Nouellis constitutionibus, quas Authenticas uulgus appellat, tam graecis, quam latinis (quos omnes libros superiorum temporum inuaria, et supina librariorum siue negligentia, siue imperitia, ultra quam dici potest male carptos ut adprime doctus, nobis ac Sacr. Rom. Imp. fidelis dilectus Gregorius Haloander Zuanonensis ad conueniendum omnium mortalium utilitatem, & illustrandi ac nouandi iuris Ciuils amore incensus, uel beneficio notarij ex Archiepiscopi Florentino ab Anglio Politiano desumptarum & aliorum antiquorum exemplaria interpolatus, uel ex spectatis lib. codicibus restituit, uel a se uersos prius in lucem ac publicum promittit) exaudendis manibus adiuuauerit, neq; in eo opere uilis uel laboribus uel impensis parcat, Verecundus ne ex hac sua industria & labore ignauis hominibus, qui facerent instar alienis laboribus insidendi, & ex aliorum inuentionibus sua comparare commoda consueuerunt, magno suo cum damno lucrū auerdat: humiliter nobis supplicari fecit, ut eam rem ad eorum Maestatis nostrae renouere dignaremur. Nos igitur, qui quemadmodum bella fortiter gerimus, in pacis studia clementer amplectimur, reputantes in animo, quantum in se ad iuris studiosos commo datum, et uniuersam rem publicam utilitatis perueniturum sit, si fontes iuris Ciuils calamitate temporum penitus collapsi, de nouo per nostros repurgentur reparenturq; ac in manus hominum emittantur; huiusmodi supplicationibus inclinam, quod magis hoc exemplo ceteros ad consimiles conatus suscipiendos et perficiendos excitemus, de Ioanne Petreio hoc nostram Privilegium clementer concessimus, & dedimus, ac praesentibus litteris damus & concedimus auctoritate nostra Caesarea, expresse inhibentes, ne quisquam alius praeter praedictum Ioannem Petreium in uersis uersis denotibus, uersis, ciuitatibus, uenicijs, doluis, metropolitibus, atq; alijs locis nostris, & Sacro Rom. Imp. quocumq; subditis, praedictos libros iuris Ciuils, quos a Gregorio Haloandro castigatos, restitutos, uersos, idem Petreus impressa improberit, per quocumq; amaram spactum a tempore primae eorum editionis, uel conuictum, uel separatim, siue latina absq; graecis, siue C O S S. Catalogum absq; Codicem, in consimili, maiore, minoreue forma, isdem typis, uel alijs, aut quocumq; alio colore quesiis, siue expresso consensu praedicti Ioannis Petreij imprimere, imprimere facere, uel suo, uel cuiuscuq; societatis nomine, aut ubi uel quocumq; terrarum impressos in nostra & sacri Rom. Imp. loca publicae uel uariae importare, in ijs distrahere, uendere, aut quod magis uel per suos insimiles, uel per alios quoscuq; importentur, distrahantur, uendantur, dolo malo facere praesumat. Nimirum poena inuolante contra facientibus grauisime indignationis nostrae, neq; non amissionis omnium librorum, quos tenore praesentium ipsi Petreio consignamus, & decem praeterea Marchatum auti pari, partim Fisco nostro Imperiali, partim praefato Ioanni Petreio integre & irremissibiliter persoluenturam. Im quidem, ut eiusmodi poenis tan ipse exasor (si de eo constet, inq; illum compeat iurisdictio) quam omnes hi, poenas quos id genus libri uenales reperimus, utriq; in solidum tunc, quones ilico sine obsequio. Mandamus insuper omnibus & singulis Episcopis, bibliopulis, & alijs iuratis, status siue conditionis hominibus, nobis & sac. Imp. fidelibus & subditis, ut hanc iustionem, uoluntatem, & animi nostri decretam obseruantes, & quod magis ab alijs omnibus obseruetur, efficientes, nihil in contrarium neq; ipsi faciant, neq; ab alijs fieri permittant. Ipsum deniq; Petreium pro consequendo effectu decreti & inhibitionis nostrae, ubi & quotiescuq; opus fuerit, deq; ea re quicquam uestrum uel per se, uel per quocumq; habentem ab ipso plenu & expressum ad hoc mandatū requisierit, omni fauore & auxilio prosequamini. Nullis prauelegijs alijs in contrarium facientibus, & uel per fraudem, uel aliter elicitis & conatus, obstantibus ac ualoris. In hoc seriam nostram uoluntatem facturi, harum testimonio litterarum sigilli nostri appensione munitarum. Dat. in ciuitate nostra Imperiali Augusta Vindelicorum. Anno à Christo nato Mile simo quingentesimo trigesimo, Imperij nostri decimo, Caesarum Regnorum uero conuicti, decimo quinto.

CAROLVS.

Albert. Card. Moguntin. &c.
archicamerarius subscripsit.

Ad Mandatum Caesaree & Catholicae Maestatis proprium
Alexander Schuueis subscr.

V. Monfort.

R. Oberburger.

Corrigent hunc locū Vigilius in praefatione in st. grae. legens ὡς Ἰζάμοι ex procopio

ΤΩΝ ΝΕΑΡΩΝ ΑΥ

ΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΑΥΓΟΥΣ
ΣΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Περὶ κληρονομιῶν, καὶ τοῦ φαλακρίου. Διάταξις α.

Αὐτοκράτωρ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Αὐγούστου. Ἰωάννη τοῦ ἐπιβοηθῆτος ὑπαρχοῦ τῆς ἱερῆς τῆς ἐκείνου πραιτωρίου, ᾧ ε. ἀπὸ ὑπέτων, καὶ περικλήου.

Νομοθετοῦμεν ἡμῖν περὶ τῶν ἀπίστων τῆς πολιτείας φρονήσεως καὶ μικρὸν αὐτοῖς αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι. ἀλλ' ὅπως αὐτῶν ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι. καὶ ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι. καὶ ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι.

Ἰζάμοι γορ

ἔδωκε πάλιν ἐφ' οἷς χρῆζουσιν ἀφελῆσαι. ταῦτα χρῆζουσιν νομίζουσαν καὶ νομοθετοῦσαν. ἡ δὲ ἀφελῆσαι ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι. καὶ ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι.

αἰτωμόνως

διατυπώσας

ἔδωκε πάλιν ἐφ' οἷς χρῆζουσιν ἀφελῆσαι. ταῦτα χρῆζουσιν νομίζουσαν καὶ νομοθετοῦσαν. ἡ δὲ ἀφελῆσαι ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι. καὶ ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι.

θεωπίδου

προβόλου
legatoru

Τιμηθέντος

ἔδωκε πάλιν ἐφ' οἷς χρῆζουσιν ἀφελῆσαι. ταῦτα χρῆζουσιν νομίζουσαν καὶ νομοθετοῦσαν. ἡ δὲ ἀφελῆσαι ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι. καὶ ἡμετέροις βασιλεῦσι καὶ ἡμῖν αἰετοῦμεν ἐννοῆσαι.

παρὰ
μητρῶσι
πρὸς τοῦ Τιμηθέντος

Γενικός τύπος πηδῆ ἀπόφωτος θαλάσσης, σχεφθῆς τῆς Δομνικῆς ἑστῆς ἐνδοξοτάτης
 ἑσπέρου τῶν πραιτωρίων. δ'.

ΔΙΔΑΞΕΝ ἡμῶς ἡ μήτηρ. Ἡ ἰδίῃ θαλάσῃ· ἐντὸς ἑκατὸν ποσῶν οὔσα ἀπόφωτος,
 οὐ μόνον κατ' ἐπίστατον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πηλαγίου ὀφθαλμῶν ἀκαυστομήκτος. ἵσσο γὰρ
 προσέθικεν ὁ πικρῶν τύπος, φυλάττων τὴν ζωῶντος διατάξιν, καὶ τὴν νεαρὰν ὀφθαλμῶν.

τίλος τῶν ἐν τῷ νέῳ ὀφθαλμοκλήτων ἰουστινιανοῦ τῶν Διοσκῶ
 τῆς βασιλείας νεαρῶν διατάξιν.

Ἐτυπώθησαν δὲ οὗτοι θεῶν
 ἐν Νορμβόργκ ἢ τοῖς Νορμῶν φου-
 ρίω λατομῶν πέρα τῶν ἡν ἰακόντων πε-
 ρύον τῶν διεξιώτατων, ἔπει ἀπὸ Διογονίου ἀφλά. ἐπι-
 χειροῦτος διλαδὴ εἰς τὴν σχεφθῆν ἢ μὲν πολλῆς ἀχρηπνίας
 ἐπιποῦτος Γρηγορίου ἀλφάνδρου τοῦ Ζουίκαίου, ἀμα τῶν
 τε δίασεις καὶ φηλοπιμίας τῆς μεγαλοπρεπειότητος
 καὶ λογατιότητος κατὰ τὴν αὐτῶν πύλιν
 βουλῆς ἀληθοῦτος, τοῖς τε φη-
 λομαθίῳ ἢ τῶν παλαιῶν νό-
 μων ἀποσυνδύοις ἐν
 τούτῳ χειρῶν
 ζομῆου.

NOVELLARVM CON-

STITVTIONVM IVSTINIANI PRINCIPIS POST

repetitam Codicis prælectionem editatum liber, Grego-
rio Haloandro interprete.

DE HAEREDIBVS ET FALCIDIA. Constitutio I.

Imp. IVSTINIANVS. A. Ioanni gloriosiss. factorũ per Orientem præ-
toriorũ præfecto, iterum exconsule & patricio.

MNI CVRARVM GENERE NOBIS CIRCA rem publicam occupatis, neq; de re parua cogitationẽ instituentibus, sed quomodo hinc Peris manufuecant, hinc Vandali cũ Mauritanis obediant, hinc Carthaginenses pristinam nobis libertatẽ acceptam referant, qualicq; nunc primum in ditionẽ Romanĩ nominis redacti inter subditos persenerent, id quod usq; adhuc nondum Deus Romanis, nisi sub nostro imperio concessit: consunt etiam ex quotidiana subditorũ nostrorum ad nos relatione curæ de rebus priuatis, quarũ cum unicuiq; singulatim convenientem

formam damus: tum uero quæ per partes crebriore indigent auxilio, possuntq; cõpræhen-
sa lege in commune omnibus, quatenus opus habet, adferre utilitatem: ea si & legibus inclu-
damus, & subditis nostris tradamus, ut suapte natura usui sint, neq; semper principum ius-
siones desiderent, operæ nos præciũ facturos arbitramur. Assidue certe nos obturbant,

qui de legatis relictis, non tamen præstitis, item de libertatibus, de cæteris deniq; rebus nos
adeunt, eo quod hi quidem adsignata hereditate dari aliquibus fieriẽ quid præceperunt, il-
li uero & bona impudenter appetunt, eaq; ad se recipiunt, neq; iussa tamen perficiunt: quan-
tũ & à ueteribus legum latoribus proditum sit, conuenire, ut morientũ dispositiones, quæ
cunq; legibus non repugnent, omnibus modis impleantur. Quoniam uero ea de re cõ-

scriptas leges magna iam ex parte negligenter habitas inuenimus: & reparari eas oportere
putauimus, & tam uiuentibus illarũ beneficio præstare securitatem, quàm defunctis debitũ
inde honorẽ & officium persoluere. **PRINCIPIO** igitur illud considerandum, quod

his, qui testamẽta condunt, partim lex necessitatem imponit, ut certam bonorum partẽ cer-
tis personis attribuant, perinde quasi ea iure quodã naturæ illis debeat: quo in genere cen-
sentur filij & nepotes, patres & matres, interdum etiam fratres, & si quid præterea personarũ
inter eos, qui uel ex nobis sunt, uel ex quibus nos sumus, leges enumerant: partim nulla
imminet necessitas danã bonorum suorum partis, sed spontanea existit liberalitas, quæ ex
uoluntate testatoris ad quoduis porrigatur. His ante à nobis definitis: sancimus, ut his,

qui uel heredes ab aliquibus scripti sunt, uel fideicommissa (sive ea uniuersorum bonorum, si
ue specialia sunt) aut legata meruerũt, omni modo necessitas incumbat implendi eius, quod
testator, aut qui legato eos honorauit, constituit: modo quod iniunctum est, legitimum sit,
nec ulla id lex prohibeat, aut ut maxime honoratus facere omittat, ratum nihilominus fore
expressis uerbis demonstrat. Si quis autem quod à testatore dispositum est, non imple-

at, sed dum quod iussus est, facere recusat, decreto iudiciali admonitus, per integrum an-
num ea, quæ honorato relictĩ nomine competunt, extraxerit: si quidem ex illorum nume-
ro est, qui necessariò aliquid lege capiunt, in maiorem autem partem, quàm lex requirit,
hæres scriptus est: tantum capiat duntaxat, quantum illi in rationem trientis iure successio-
nis ab intestato lex dari concedit, quod reliquum est, id totum auferatur. & si quidem alij hæ-
redes scripti existunt, aderescat illis pro ea parte, quæ cuiq; in institutione attributa est.

Quod si nemo alius hæres existat, aut qui scripti sunt, hæreditatẽ forte nõ adeunt: tunc
quod auferitur, adijciatur reliquis rebus, neq; non legatarijs, fideicommissarijs, & seruis liber-
tate donatis copia fiat ad eundẽ & adquirendã eius hæreditatis: ut tamen modis omnibus
imperata faciant, uidelicet cautione prius ab eis præstanda, prout uel rerum uel personarũ
ratio admiserit, omnia se perceptis rebus facturos, quæ testatores recte uoluerint. Enim
uero si nemo eorum, quorum in testamento habita est mentio, hoc est neq; cohæres, neq; le-

CANONES SANCTO

RVM APOSTOLORVM, PER CLEMENTEM A PETRO
Apostolo Romæ ordinatum episcopum, in unum congesti.

- 1 Episcopus à duobus aut tribus episcopis ordinator.
- 2 Presbyter ab uno episcopo ordinator, item diaconus, & reliqui clerici.
- 3 Si quis episcopus aut presbyter præter ordinationem domini, quam de sacrificio instituit, alia quæpiã, puta aut mel, aut lac, aut pro uino ficera, aut confecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina supra altare obtulerit: ut qui contra ordinationem domini faciat, deponitor: excepto nouo frumento & una opportuno tempore. Præterea licet sum oblationis tempore.
- 4 Omnium aliorum pomorum primitiæ episcopo & presbyteris domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autem, quod episcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.
- 5 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus uxorem suam prætextu religionis non abiicit, si abiicit: segregator à communione. si perseverat: deponitor.
- 6 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus seculares curas non suscipit, alioqui deponitor.
- 7 Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum diem Paschæ ante uernum æquinoctium cum iudæis celebrauerit: deponitor.
- 8 Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicumque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicauerit: causam dicito. Et si bona ratione subnixâ sit, ueniam promeretur. Sin minus dixerit: à communione excluditor, tanquæ qui populo author offensionis fuerit, mota contra eum suspitione, qui obtulit.
- 9 Quicumque fideles ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque apud preces & sanctam communionem permanent: eos tanquæ qui ordinis in ecclesia perturbationem inducât, à communione arceri oportet.
- 10 Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit: iste cõmunione priuator.
- 11 Si quis cum deposito clerico, ut cum clerico, preces coniunxerit: deponitor & ipse.
- 12 Si quis clericus, aut laicus à communione segregatus, seu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, sine cõmendaticijs literis receptus fuerit: à communione excluditor tam qui recepit, quæ qui receptus est. Si excommunicatus fuerit: in longias illi tempus excommunicatio protenditor.
- 13 Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet à pluribus ad hoc compellatur: nisi rationabilis aliqua causa subit, quæ hoc ipsum facere uel adigat, nempe quod plus lucri & utilitatis his, qui illic constituti sint, uerbo pietatis cõferre possit. neque hoc tamen à seipso, sed multorum episcoporum iudicio, & exhortatione maxima.
- 14 Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicumque tandem de clericorum consortio, relicta parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratione facta, præter uoluntatem sui episcopi in alia parochia moram traxerit: huc iubemus, ne portò in ministerio publico sit ecclesiæ, maxime si accersente ipsam episcopo eius, redire contemnat, peruerso illic ordine perseverans. ut laicus tamen ibi locorum in communionem admittitor.
- 15 Quod si episcopus, ad quæ accesserint, per nihil reputata uacationis à ministerio ecclesiastico pœna, quæ contra eos definita est, ipsos ut clericos susceperit: à communione excluditor, ut peruersi ordinis magister.
- 16 Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptijs, aut concubinam habuit: is episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique in consortio sacerdotali esse non potest.
- 17 Qui nidnam duxit, aut diuortio separatam à uitro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata sit spectaculis: episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique ex consortio sacerdotali esse non potest.
- 18 Qui duas sorores duxit, aut consobrinam, clericus esse non potest.
- 19 Clericus, qui fideiussiones dat, deponitor.
- 20 Si quis humana uolentia eunuchus factus est, aut in persecutione amputata ei sunt uirilia, aut ita natus fuit, & dignus est: efficitur episcopus.

- mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.
- 77 Qui uero mutus surdusq; & cæcus est: episcopus non efficitur, non quia oblatso corpore est, sed ne ecclesiastica impediatur munia.
- 78 Si quis dæmonem habeat: clericus non efficitur, sed neq; cum fidelibus preces fundito. Mundatus uero recipitor: & si dignus fuerit, efficitur.
- 79 Qui ex uita gentili aduenerit, & baptisatus est, aut ex conuersatione praua: eum iustum non est protinus promoueri in episcopum. Iniurium enim est, eum, qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere. nisi alicubi dono diuina gratia hoc fiat.
- 80 Dicimus, quòd non oporteat episcopum, aut presbyterum publicis se administrationibus immittere, sed uacare & commodum se exhibere usibus ecclesiasticis. Atimum igitur inducito hoc nõ facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire iuxta præceptum dominicum.
- 81 Serui si in clerum promoucantur citra dominorũ uoluntatẽ: hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando uero seruus quoq; gradus ordinatione dignus uideatur, qualis & noster Onesimus apparuit, & domini consenserint, manũq; emiserint, & domo sua ablegauerint: efficitur.
- 82 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ uacauerit, & simul utrunq; retinere uoluerit, tam officium Romanum, q̃ functionem sacerdotalem: deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ dei, deo.
- 83 Quisquis imperatorem aut magistratum contumelia affecerit: supplicium luito, & quidem si clericus sit: deponitor. si laicus: à communione remouetor.
- 84 Sunt om̃ibus uobis, clericis simul & laicis, uenerandi ac sacri libri, ueteris quidẽ testamẽti, Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium. Iesu filij Naue unus. Indicum unus. Ruth unus. Regnorum quatuor. Derelictorum ex libro dictum, duo. Hester unus. De Machabæorum gestis tres. Iob unus. Psalterium unus. Solomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum. Prophetarum duodecim, unus Esaiæ. Hieremiæ unus. Iezechiel unus. Daniel unus. Inquiretor autem à uobis extrinsecus, ut adolescentes uestri addiscant item Sapientiã eruditi Syrach. Nostra uero, hoc est noui testamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epistolæ quatuordecim. Petri epistolæ duæ. Ioannis tres. Iacobi una. Iudæ una. Clementis epistolæ duæ & præceptiones, quæ uobis episcopis per me Clementem in libris octo nũcupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet ob quædam arcana, quæ in se continent. Et actiones nostras Apostolorum.

Finis apostolicorum canonum, Gregorio
Haloandro interprete.

R iij

NORIMBERGAE EXCVDEBAT IOAN.
PETREIVS TYPOGRAPHVS ET
BIBLIOPOLA IBIDEM.

Anno Domini

M. D. XXXI.